

Ruimte bieden voor systeemverandering: prioriteit 1 voor circulaire economie

Focus op (recycling van) grondstoffen leidt ondanks waardevolle bijdrage af van doelstelling circulaire economie

De circulaire economie raakt alle sectoren van de Nederlandse economie. Maar wat zijn nu de speerpunten om daadwerkelijk te komen tot een circulaire economie? Deze vraag stond centraal en leidde tot een levendige discussie tijdens het vierde Circular Economy Lab dat het Utrecht Sustainability Institute op 22 april jl. organiseerde. Diverse experts, waaronder Ernst Worrell (Universiteit Utrecht), Douwe Jan Joustra (OPAI), Michel Schuurman (MVO Nederland), Maayke-Aimée Damen (The Ex'Tax' Project) en Guido Braam (Circle Economy) gingen onder leiding van Jacqueline Cramer (Utrecht Sustainability Institute) in discussie met elkaar en de zaal over deze speerpunten. De gezamenlijke conclusie luidde dat ruimte creëren voor systeemverandering *the way to go* is. De focus op grondstoffen en recycling levert weliswaar een goede bijdrage aan de circulaire economie maar leidt ook af van de doelstelling.

Het onlangs verschenen rapport [‘Towards a circular economy vol. 3’](#) van de Ellen MacArthur Foundation en McKinsey werd als uitgangspunt gebruikt voor de discussie. In dit rapport worden een [viertal materiaalcategorieën](#) benoemd als bouwstenen voor de circulaire economie. Professor Ernst Worrell van de Universiteit Utrecht gaf een samenvatting van en toelichting op dit rapport. Hij merkte onder meer op dat het rapport teveel de nadruk legt op recycling en onder andere voorbij gaat aan het grondstoffenverlies in de keten, dat in sommige gevallen oploopt tot maar liefst 60%. Daarnaast wordt in het rapport voorbij gegaan aan de invloed van en noodzaak voor sociale verandering, bijvoorbeeld in de vorm van de *sharing economy*. Ernst Worrell onderschrijft het belang van verandering in de keten met betrokkenheid en consequente actie van de verschillende stakeholders.

“In deze fase moeten we vooral zoveel mogelijk aanklooiën. Het is te vroeg om planmatig aan de slag te gaan. Het is vooral een kwestie van ruimte en context maken waarin het nieuwe zich kan manifesteren en waarin *emergentie* het basisidee is waarlangs we de vernieuwing (circulaire economie) tot stand laten komen. Een combinatie van creativiteit mogelijk maken en genereren, en de context zodanig veranderen dat de incentives anders komen te staan.” is de aanbeveling vanuit de zaal van prof. Herman Wijffels, senior adviseur van het USI.

Ook het panel concludeert dat de circulaire economie primair gaat om systeemverandering waarbij een eerste prioriteit ligt in het creëren van (nieuwe) business modellen. Speerpunt is om de condities te scheppen die de circulaire economie mogelijk maken. Bijvoorbeeld door vanuit overheden marktvrage te ontwikkelen door circulair in te kopen, de juiste infrastructuur te bieden en een regelluwe omgeving mogelijk te maken, zoals momenteel gebeurt in de wijk Buiksloterham in Amsterdam. De stedelijke omgeving speelt hierin een cruciale rol vanwege de toenemende, wereldwijde urbanisatie. “Met iedere boer die naar de stad verhuist, verdwijnt er een producent en komt er een consument bij” aldus Guido Braam van de Circle Economy.

Klein en groot resultaat zijn waardevol in de transitie naar een circulaire economie. Individuele prioriteiten zijn heel belangrijk in de transitie naar de circulaire economie volgens Michel Schuurman van MVO Nederland: “Uiteindelijk gaat het er ook om dat we de context zoeken van wat mensen in beweging brengt”. Het rapport draagt bij aan bewustwording van de noodzaak voor de circulaire economie en is in die zin heel nuttig. Het is essentieel om deze dynamiek te stimuleren en waar actie is, deze in gang te brengen.

Tot slot boden vier aanwezigen in de zaal zich aan om vanuit de praktijk te vertellen welke kansen en belemmeringen zij zagen voor een circulaire economie. Dit waren: Harrie Bosman, manager eco efficiency bij Tejin Aramid, Wobbe van der Meulen, beleidsmedewerker milieu & reporting bij SITA Nederland, Jaap Petraeus, corporate manager sustainability bij FrieslandCampina en Herrald Vos, (zelfstandig) consultant Steinbeis Papier. Uit hun reactie bleek hoe moeilijk het is om van het lineaire pad af te stappen richting circulaire economie. Hiervan gaven zij verschillende voorbeelden. Nu bijvoorbeeld materialen (en producten) steeds complexer worden, wordt het handhaven van de voor recycling benodigde graad van zuiverheid steeds belangrijker. Ditzelfde geldt voor het voorkomen van bijmenging van verboden stoffen afkomstig uit secundaire materialen. In dit kader blijkt de Europese REACH regelgeving een knelpunt. Bij het ontwerp van bijvoorbeeld een verpakking moet daarom al gelijk rekening worden gehouden met de recyclingmogelijkheden en de daarvoor gewenste zuiverheid van de gebruikte stoffen en producten. Open communicatie tussen de spelers binnen een productketen over dergelijke specificaties is essentieel, maar wordt vaak in de weg gestaan door het willen beschermen van het eigen intellectueel eigendom (IP). Verder moet aan het andere eind van de productketen zoveel mogelijk gescheiden worden ingezameld en moet er rekening worden gehouden met de huidige beperkingen van scheidingstechnologieën bij afvalverwerkers. Toenemende vraag naar nieuwe, duurzame producten kunnen hier een doorslaggevende rol spelen. Een voorbeeld hiervan is de beslissing van de overheid om gerecycled kantoorpapier te gaan gebruiken; dit wordt gerealiseerd door gescheiden inzameling en verwerking van 100% 'schoon' kantoorpapier, om een hoogwaardig eindproduct te garanderen.